

Samlingsregering i landet där allt kan hända

Presidenten fortsätter som president och oppositionsledaren är nu premiärminister i den nya samlingsregeringen i Zimbabwe. Denna skakiga lösning, som ingen av parterna är nöjd med, har föregåtts av ett års smutsigt, politiskt spel där en rad förslag, förhoppningar och farhågor har ventilerats.

FÖR SNART ETT ÅR SEDAN gjorde landets invånare ett nytt försök att byta ut regeringspartiet ZANU PF, *Zimbabwe African National Union, Patriotic Front*, genom val. Men med ekonomisk, politisk och militär överlägsenhet avfärdade partiets maktelit, genom omfattande fusk, folkets röster. De klarade dock inte att fuska bort att den sittande presidenten Robert Gabriel Mugabe definitivt var mindre populär än motståndaren Morgan Tsvangirai.

Dennes parti MDC, *Movement for Democratic Change*, fick också absolut majoritet till parlamentets viktiga underhus. Vad regimen inte kunde fuska bort, tvingade den till sig i ett konstruerat omval. Mugabe fick fortsätta som president. En post med vidsträckta och centraliserade maktbefogenheter, inklusive ensamrätt på att bilda regering.

EFTER OMVALET PÅBÖRJADES ett tragikomiskt politiskt spel, allt medan medborgarnas sociala och ekonomiska situation försämrades i rekordfart. Presidentmakten skulle konsolideras med oppositionens majoritetsmakt i parlamentet till en samlingsregering. Men det stod snart helt klart att Mugabe-regimen inte var villig att ge ifrån sig makt, privilegier och samtidigt riskera åtal för brott mot mänskligheten. Den är främst intresserad av att förlänga sin maktperiod, till vilken kostnad som helst för sina medmänniskor.

Hur bli av med en sådan repressiv och makthungrig maktelit? Åsikterna varierar vad gäller motkrafternas epicentrum och form: från den innersta cirkeln inom regimen till det yttersta skiktet med en FN-invasion.

Vissa bedömde att förändring skulle kunna komma inifrån regimen, genom en elitistisk maktkamp. Andra hade en viss tilltro till missnöjda befälhavare, vilka kanske kunde organisera resning, kanske en militärkupp. Ett visst hopp fanns också på ZANU PF-medlemmar att genomföra förändringar, eftersom få av dem gynnas av den allt djupare krisen.

Men dessa utsikter var bortblåsta vid årsskiftet. Makteliten

var för slug och fortfarande resursstark. Med förebyggande metoder som hot, mord, tortyr och försvinnanden hämmade regimen försök i dessa riktningar

Veckorna innan partiets årsmöte omkom flera personer i "bilolyckor". Andra åtalades för kuppöversök, samtidigt som bortföranden ökade, till ungefär 600 personer, och politiska mord, till totalt över 200 under året. Meddelandet gick fram till alla: håll er lugna, annars...

Om man vidgar cirkeln bortanför regimen, dess parti och offentliganställda som inte vågar annat än att strejka, skulle en folklig resning vara en väg. Men bortsett från skräcken för mord, tortyr och annat elände är möjligheterna till en sådan utveckling liten, eftersom folk står inför dagliga utmaningar i en kvicksandsliknande fattigdomsutveckling.

Nya val skulle kunna utgöra en ny chans för folket. Men tyvärr talar det mesta för att valen skulle gå våldsamt till med orättvisa resultat som följd.

HANDLINGSUTRYMMET FÖR INHEMSKA krafter är alltså kraftigt beskuret. Vad för slags roll kan då utländska krafter spela i en sådan situation?

Det mäktiga Sydafrika har helt klart en nyckelroll, så också det regionala samarbetsorganet SADC, *Southern Africa Development Community*, som AU, Afrikanska Unionen, har delegerat problemet Zimbabwe till.

Men grannländerna i SADC är alltför splittrade i Zimbabwe-frågan. Det är egentligen inte så konstigt för ledarna där uppvisar heller inte någon särskilt solidaritet med sina medborgare. Resultatet är att regimen i Harare gynnas av det förslag till samlingsregering som SADC lade fram, ett förslag som Tsvangirais MDC först förkastade.

När ingen politisk lösning var i sikte dök andra drastiska förslag upp. Botswanas utrikesminister Phandu Skelemani manade till en strypning av bränsle till Zimbabwe och från andra håll kom förslag att grannländerna borde stänga av el-leveranser.

Samtidigt utökade Väst sina sanktioner mot den zimbabwiska eliten, och föreslog FN-sanktioner. Det hördes också röster som ville frysa biståndet till länder som inte protesterade mot Zimbabwes regim.

Men sanktioner och embargon har visat sig vara fruktlösa, de har troligen tvärtom spelat regimen i händerna. Den har kunna skylla landets sönderfall på sanktionerna och enkelt kunna peka på västvärldens dubbla ansikten i global politik. Dessutom har regimen alternativa källor för att tillgodose sina behov. Bränsle, ström och andra förnödenheter når fram och en FN-rapport visar att Kina levererar vapen till Zimbabwe genom Demokratiska Republiken Kongo. Dessutom har Zimbabwe kapacitet att producera en hel del själv, inklusive elektricitet.

FLERA KÄLLOR VIDHÅLLER ATT REGIMEN fortfarande har betydande resurser att betala med: guld, diamanter, skatteintäkter från den nästan helt US-dollariserade ekonomin, och jordbruksprodukter (regimen äger gigantiska arealer mark). I januari gick rykten att Mugabe på sin semester försökt charma Ryssland till stora penningstöd mot rättigheter i diamantutvinning.

En isolering av regimen skulle alltså kunna bli ännu mer förödande för de nio-tio miljoner människor som är kvar i landet.

Att ingripa mot en sådan repressiv och maktlysten maktap-

parat kan slå snett på många vis. Det kan vara en av anledningarna till Sydafrikas hittills vänliga ton. Denna fara är också befogad om den 85-årige Mugabe skulle dö och lämna ett stort maktvakuum efter sig. Han är ju den som håller ihop regimen och dess olika individer och grupperingar. Å andra sidan skulle hans död kunna öppna upp för en maktkompromiss som kan medföra positiva förändringar. Men vi ska komma ihåg att hans mor blev över 100 år...

Många i Harare ser alla dessa faror och önskar därför en internationell intervention i landet. En FN-ledd fredsstyrka som helt enkelt kommer in, griper eliten och spärrar in de ansvariga. Men detta är inte troligt. Det finns ingen enighet inom FN, och inga individuella länder skulle ge sig in på ett sådant företag.

Arthur Mutambara, ledaren för den mindre MDC-fraktionen, ser ingen annan väg än att gilla läget. Han utgår från att det inte går att bli av med Mugabe, att det inte går att lita på Väst, och att bara en inhemsk, politisk överenskommelse kan förbättra människors misärfyllda vardag. Tsvangirais MDC å sin sida framhårdade länge i att det liggande maktdelningsförslaget inte ger partiet någon verklig makt.

Dessutom finns i den lösningen en risk att bli absorberad av regimen, samtidigt som majoriteten skulle fortsätta att lida. Vissa inom Tsvangirailägret menar att de hellre ser landet, och därmed regimen kollapsa, för att sedan bygga upp något helt nytt.

MEN DENNA SYN HAR KRITISERATS HÅRT. Senatorn David Coltart, till exempel, har uttryckt farhågor att regimen skulle leva vidare genom landets rikedomar. Med en samlingsregering skulle offentliga resurser och reformer kunna kanaliseras genom MDC:s ministrar istället, menar han.

Åsikten bygger dock på en optimistisk bild av de maktbefogenheter som MDC-ministrar kan få. Det handlar om poster som varken förfogar över militär, polis eller säkerhetspolis. Dessutom kan presidenten upplösa samlingsregeringen när helst han vill.

Men enligt Coltart skulle Mugabes faktiska maktutövning minska så fort en samlingsregering införts. MDC-departementen skulle anses vara mer legitima och handlingskraftigare, särskilt med kontrollen över de viktigaste sociala departementen. Coltart pekade också på samlingsregeringens uppdrag, att inom 18 månader skapa nya konstitutionella förändringar, vilket skulle kunna bana väg för nya val och därmed bortsoptande av ZANU PF.

Nu är samlingsregeringen ett faktum, åtföljd av starka förhoppningar. Ska det nu bli ordning på ekonomin, våldet minska, matbistånd levereras, landet bli normalt igen?

Men samtidigt finns starka farhågor. Många tror att ZANU PF kan komma att försöka återta makten när landet så småningom når en någorlunda stabil situation.

DENIZ KELLECIOGLU

Harare

